

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 402/2023-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovéj (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED] zastúpenej advokátom JUDr. Andrejom Garom, Štefánikova 14, Bratislava, proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 17 CoP 4/2023-859 z 25. apríla 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Návrhu na odklad vykonateľnosti uznesenia Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 38 P 37/2022 z 13. októbra 2022 v spojení s uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 17 CoP 4/2023-859 z 25. apríla 2023 **n e v y h o v u j e .**

2. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. júla 2023 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 19 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 17 CoP 4/2023-859 z 25. apríla 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Sťažovateľka navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť Krajskému súdu v Žiline na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je matkou maloletej [REDACTED], narodenej v roku [REDACTED]. Po narodení maloletá až do roku 2021 žila spolu s matkou v Nemecku, teda má slovenské aj nemecké štátne občianstvo. Na nemeckých súdoch prebiehali

a prebiehajú viaceré konania týkajúce sa starostlivosti o maloletú. Sťažovateľka s otcom maloletej uzavrela ešte v Nemecku súdom schválenú dohodu o rodičovskej starostlivosti.

3. Sťažovateľka prišla s dcérou na Slovensko pred vianočnými sviatkami v roku 2021 a od toho času sa na Slovensku spoločne zdržiavajú. Vzhľadom na to, že sťažovateľka sa s maloletou do Nemecka nevrátila, podal otec maloletej na Okresnom súde Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) návrh na nariadenie návratu maloletej do cudziny pri neoprávnenom zadržiavaní. Okresný súd o návrhu rozhodol uznesením č. k. 38 P 37/2022 z 13. októbra 2022 (ďalej len „rozhodnutie okresného súdu“) tak, že nariadil návrat maloletej do krajiny obvyklého pobytu – do Nemeckej spolkovej republiky (výrok I), matke nariadil, aby maloletú navrátila do krajiny obvyklého pobytu do troch dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia (výrok II), v prípade, že matka nebude toto rozhodnutie rešpektovať, otec je oprávnený maloletú prevziať s cieľom navrátenia do krajiny obvyklého pobytu (výrok III), v prípade návratu maloletej spolu s matkou je otec povinný zabezpečiť ubytovanie a uhrádzať nájomné a náklady spojené s užívaním bytu po dobu 6 mesiacov (výrok IV), vo výrokoch V a VI okresný súd rozhodol o trovách konania a nákladoch tlmočného.

4. Sťažovateľka proti rozhodnutiu okresného súdu podala odvolanie. V odvolaní namietala, že okresný súd jej ani jej právnomu zástupcovi neumožnil predniesť záverečnú reč a že tiež odmietol vykonanie dôkazov, ktoré sťažovateľka navrhovala (spisy nemeckej prokuratúry, výsluch bývalej manželky navrhovateľa a jeho staršej dcéry). Zároveň namietala, že okresný súd nezistil dostatočne skutkový stav, pretože neposudzoval a nezisťoval agresívne správanie navrhovateľa k maloletej. Okrem toho tvrdila, že navrhovateľ nemá opatrovnícke práva k maloletej, a zároveň, že nesplnil povinnosť zabezpečiť bývanie.

5. Krajský súd napadnutým uznesením rozhodnutie okresného súdu potvrdil. V odôvodnení napadnutého uznesenia považoval tak ako okresný súd za preukázané, že maloletá sa narodila a žila v Nemecku, kde aj sama sťažovateľka trvalo žila v rodinnom dome, ktorý mala vo vlastníctve. Matka nespochybnila príslušnosť nemeckého súdu konať v opatrovníckych záležitostiach maloletej. Po konštatovaní, že došlo k medzinárodnému únosu, bolo potrebné rozhodnúť o uložení povinnosti vrátiť dieťa do krajiny obvyklého pobytu, keďže matka maloletú neoprávnenne zadržáva na území Slovenskej republiky. I keď matka opustila územie Nemecka s vedomím otca maloletej, mala sa naspäť vrátiť najneskôr 26. decembra 2021, keďže vtedy sa mal realizovať styk dieťaťa s otcom. Sťažovateľka však 30. decembra 2021 otcovi oznámila, že sa do Nemecka nevráti. Otec podal návrh na nariadenie návratu 18. marca 2022, teda pred uplynutím lehoty jedného roka od únosu dieťaťa. Krajský súd poukázal na to, že okresný súd sa zaoberal tvrdeniami matky, ktorá bola povinná uviesť relevantné dôvody, pre ktoré nemusí dôjsť k navráteniu dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu v Nemecku. Matka bola povinná preukázať, že návratom do Nemecka by bola maloletej spôsobená fyzická alebo duševná ujma alebo by bola maloletá vystavená inej neznesiteľnej situácii. Odvolací súd konštatoval, že matke sa nepodarilo preukázať „*Žiadnu situáciu spojenú so správaním otca voči maloletej, ktorá by mohla byť spojená so život ohrozujúcim stavom alebo vážnymi následkami*“. Skutočnosť, že sťažovateľka predala v Nemecku dom, a teda nemá kde s maloletou bývať, nepovažoval ani odvolací súd za takú skutočnosť, ktorá by bola relevantnou prekážkou pre nariadenie návratu. Napokon matka maloletej je finančne zabezpečená

(podiel v rodinnej firme) a aj s prihliadnutím na skutočnosť, že v Nemecku žila viac ako 20 rokov a vykonávala tam podnikateľskú činnosť, má aj v súčasnosti možnosť zamestnať sa tam. V neposlednom rade krajský súd poukázal na to, že okresný súd uložil otcovi povinnosť zabezpečiť sťažovateľke a maloletej bývanie po dobu 6 mesiacov vrátane povinnosti uhrádzať náklady spojené s týmto bývaním. V tejto súvislosti krajský súd uzavrel: „*Skutočnosť, že sa matka sama zbavila možnosti bývania v Nemecku nemožno zohľadniť, lebo matka nespochybnila, že po narodení dieťaťa bola spoločná rodičovská starostlivosť voči maloletej vykonávaná na základe právomoci nemeckého súdu a aj nemecký súd vychádzal z toho, že rodičia nemali spoločnú domácnosť a žili oddelene. Z toho dôvodu nemôže byť na ťarchu otcovi, že matka bez jeho súhlasu a výlučne zo subjektívnych dôvodov opustila Nemecko a zbavila sa možnosti bývania v dome, ktorý v Nemecku vlastnila.*“

Vo vzťahu k tvrdeniam sťažovateľky o vedení trestných konaní krajský súd uviedol: „... *na polícii v Nemecku boli na otca v roku 2021 podané viaceré trestné oznámenia zo strany matky, resp. jej rodičov. K uvedeným skutočnostiam otec predložil písomnosti z nemeckej polície a prokuratúry, týkajúce sa vyšetrovania z dôvodu porušenia diskretnosti slova, pričom uvedené konania boli zastavené resp. nebolo preukázané, že by boli vyšetrowané, lebo príslušné nemecké policajné orgány by museli s matkou intenzívne komunikovať bez ohľadu na miesto jej pobytu, čo matka ani netvrdila. Podstatné bolo to, že dôvodom prešetrowania otca políciou v Nemecku nebolo správanie otca voči maloletej, ale stupňujúce sa nezhody vo vzájomných vzťahoch rodičov dieťaťa, ktoré ale v žiadnom prípade nie sú sami osebe dôvodom postupu matky a spôsobu, akým sa rozhodla pre opustenie Nemecka spolu s maloletým dieťaťom. Matka tiež nepreukázala, že by jej v Nemecku hrozilo trestné stíhanie týkajúce sa rodičovského únosu. Neuviedla, ako má jej prípadná trestnoprávna zodpovednosť za únos dieťaťa v posudzovaných súvislostiach dopad na výkon jej rodičovských práv a povinností. Navyše otec preukázal, že svoje trestné oznámenie na matku stiahol a nemecká prokuratúra oznámila, že na trestom stíhaní matky nie je v Nemecku daný verejný záujem.*“

Krajský súd v napadnutom uznesení zároveň zdôraznil, že maloletá má právo na vytvorenie riadneho blízkeho rodinného vzťahu so svojím otcom a svojou staršou sestrou, t. j. otcovou dospelou dcérou Lenou, ako aj s ďalšími osobami, pričom nielen otec, ktorý sa domáha opatrovníckych práv, ale aj ďalšie osoby na strane otca môžu napĺňať sociálne väzby dieťaťa v prostredí, ktoré je dané sociálnym postavením každého z rodičov dieťaťa.

Tvrdenie sťažovateľky, že maloletá má k otcovi odmietavý postoj, krajský súd označil ako nepresvedčivé. V tejto súvislosti uviedol, že postoj sťažovateľky k výkonu rodičovských práv zo strany otca negatívne hodnotil vo svojom vyjadrení aj kolízny opatrovník. Krajský súd odkázal na zistenie okresného súdu, že počas prvých realizovaných stretnutí maloletá na otca reagovala pozitívne a komunikovala s ním v nemeckom jazyku, až napokon uviedol: «*Matka interpretuje vlastný odmietavý postoj voči otcovi a dieťa kopíruje správanie sa matky... Z postoja a vyjadrení matky vyplýva, že matka otcovi nedávala možnosť nadviazať bližší a prirodzený kontakt s dieťaťom. Matka dieťa na stretnutie s otcom „pripravovala“ ako na stretnutie s cudzou, nevítanou osobou. Z toho dôvodu nemožno správanie dieťaťa, na ktoré matka poukazuje, považovať za prirodzený prejav dieťaťa voči otcovi a urobiť závery iba v prospech tvrdení matky a v neprospech otca dieťaťa.*»

Vo vzťahu k tvrdeniam sťažovateľky o pochybení okresného súdu, ktorý jej ani jej právnomu zástupcovi neumožnil predniesť záverečnú reč, krajský súd poukázal na to, že v návratovom konaní súd rozhoduje „len“ uznesením a procesná úprava ukladá súdu vykonať dokazovanie len v rozsahu potrebnom na zistenie, či premiestnenie alebo zadržanie maloletého dieťaťa bolo neoprávnené a či je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu. Súčasne poukázal na to, že v návratovom konaní sa uplatňuje vyšetrovacia zásada, ktorá je nezávislá od procesných úkonov účastníkov konania. Ďalej v tejto spojitosti krajský súd uviedol: „*Uvedenému procesnému pochybeniu v konaní o návrat do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní nemožno prisudzovať dôsledky, ktoré sa uplatnia v sporovom konaní, ktoré je založené na procesnej aktivite strán sporu a nie na vyšetrovacej zásade, ktorá sa uplatní v nesporovom konaní. Právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súd zistí skutkový stav a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodne tak, že prijaté skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo v zrejmom omyle. Z hľadiska odôvodnenia námietky odvolací súd konštatuje, že právo matky na spravodlivý proces bolo zachované.*“

V bodoch 42 – 43.3 odôvodnenia napadnutého uznesenia sa krajský súd zaoberal námietkami sťažovateľky o nevykonaní dôkazov okresným súdom, ktoré navrhovala.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti porušenie práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces odôvodnila tým, že jej okresný súd odoprel právo predniesť záverečnú reč (i) a nevykonával navrhované dôkazy (ii).

7. Podľa jej názoru právo záverečnej reči má byť umožnené a poskytnuté každému účastníkovi konania, nehľadiac pritom na to, či sa konanie vedie podľa Civilného sporového poriadku alebo Civilného mimosporového poriadku. Postup okresného súdu namietala aj v rámci odvolacieho konania, no s odôvodnením krajského súdu uvedeným v bode 41.1 napadnutého uznesenia sa nestotožňuje. Žiadne ustanovenie Civilného mimosporového poriadku o návratovom konaní totiž nevyklučuje aplikáciu ustanovení Civilného sporového poriadku o práve záverečnej reči.

8. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zdôraznila, že v prípade aplikácie Haagskeho dohovoru o návrate dieťaťa nemožno rozhodnúť automaticky či mechanicky. Hrozba vážneho nebezpečenstva fyzickej alebo duševnej ujmy, prípadne neznesiteľná situácia z prikázaného návratu musí byť vnútroštátnymi súdmi natoľko dostatočne a preukázateľne preverená, aby s čo najvyššou mierou pravdepodobnosti bola prípadná hrozba vylúčená. V tejto súvislosti sťažovateľka v ústavnej sťažnosti zdôraznila, že opakovane žiadala všeobecné súdy o vykonanie dokazovania súvisiaceho s trestnými konaniami vedenými v Nemeckej spolkovej republike, že opakovane poukazovala na osobu navrhovateľa, avšak bezúspešne.

9. Sťažovateľka je presvedčená, že nevykonaním navrhovaných dôkazov okresný súd ani krajský súd nezohľadnili najlepší záujem maloletej s prihliadnutím na preukázanie dostatočných záruk pre bezpečný návrat do Nemecka, ale ani nezohľadnili názor dieťaťa.

10. V časti, v ktorej sťažovateľka argumentovala, že v konaní navrhovala vykonať konkrétne dôkazy s cieľom preukázať tvrdené skutočnosti, popisovala situácie, z ktorých vyvodzovala navrhovateľovu nespôsobilosť riadne sa postarať o maloletú. Zároveň zdôraznila, že iba ona ako matka je pre maloletú s prihliadnutím na všetky skutočnosti (nezáujem navrhovateľa, pobyt na Slovensku) jedinou bezpečnou vzťahovou osobou. Návrat do Nemecka tak pre maloletú predstavuje vážnu psychickú ujmu s celoživotnými následkami. V tejto súvislosti sťažovateľka vyslovila podozrenie, že navrhovateľ si v Nemecku vytvára podmienky na dosiahnutie zverenia maloletej do osobnej starostlivosti. Sťažovateľka zároveň spochybňovala nájomnú zmluvu, ktorú v konaní predložil navrhovateľ. Uviedla, že žiadna zmluva jej nebola predložená, navyše v Nemecku nie je možné uzavrieť nájomnú zmluvu v prospech tretej osoby bez jej súhlasu. V súvislosti s nájomnou zmluvou sťažovateľka uviedla, že na svoje náklady vykonala šetrenie a zistila skutočnosti, ktoré nezodpovedajú údajom uvedeným v nájomnej zmluve.

11. Sťažovateľka je presvedčená, že okresný súd nepostupoval v najlepšom záujme maloletej aj preto, lebo ju nevypočul. V tomto argumentovala, že ak by tak urobil spôsobom primeraným veku, zistil by odmietavý postoj maloletej k navrhovateľovi.

12. Ako ďalší dôvod, pre ktorý nie je možné realizovať návratové konanie, sťažovateľka uviedla vlastný nepriaznivý zdravotný stav, je liečená v Národnom onkologickom ústave a momentálne čaká na výsledky testov, od ktorých bude závisieť následná liečba. Poukázala na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 223/2017 zo 14. augusta 2018, z ktorého vyplýva, že z hľadiska ochrany zdravia a duševnej pohody matky nie je od nej možné spravodlivo požadovať realizáciu návratu dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu a zároveň návrat maloletej bez matky by pre dieťa predstavoval neprimerané bremeno.

13. V ďalšej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľka poukazovala na agresívne správanie otca v prítomnosti maloletej, čím sa dcéra stala nepriamou obeťou agresie. V nadväznosti na osobnosť navrhovateľa prezentovala svoje postoje k pomerom bývalej manželky a staršej dcéry navrhovateľa.

14. V závere ústavnej sťažnosti navrhla odloženie vykonateľnosti rozhodnutia okresného súdu, ako aj napadnutého uznesenia z dôvodu, že ich realizáciou hrozí maloletej značná duševná ujma.

15. Podaním z 26. júla 2023 sťažovateľka doložila do spisu zvukový záznam na CD nosiči.

Ďalším podaním označeným ako „*Oznámenie nových skutočností v právnej veci vedenej na Ústavnom súde Slovenskej republiky, sp. zn.: 1787/2023 z 3. augusta 2023*“ doplnila ústavnú sťažnosť tak, že podala trestné oznámenie proti právnenému zástupcovi navrhovateľa z dôvodu, že neoprávnene získal prístup k údajom v elektronickej aplikácii zdravotnej poisťovne Dôvera.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

16. Predmetom ústavnej sťažnosti je návrh sťažovateľky na preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu vo veci medzinárodného únosu dieťaťa, konkrétne rozhodnutia vydaného v tzv. návratovom konaní v zmysle Haagskeho dohovoru (ústavný súd dopĺňa, že problematikou medzinárodných únosov detí sa zaoberal v posledných rokoch napr. vo veciach II. ÚS 361/2014, IV. ÚS 100/2014, II. ÚS 294/2015, II. ÚS 282/2017, II. ÚS 81/2020).

Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie o porušení práva na ochranu súkromného a rodinného života, práva na súdnu ochranu a rovnosť účastníkov v konaní o návrat maloletej do krajiny obvyklého pobytu napadnutým uznesením krajského súdu, ktorým bolo potvrdené rozhodnutie okresného súdu o navrátení maloletej do Nemeckej spolkovej republiky a určenie podmienok návratu.

17. Dôvodom, prečo sa štáty medzinárodného spoločenstva odhodlali k prijatiu Haagskeho dohovoru (publikovaný v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z. z., platný pre Slovenskú republiku od 1. februára 2001), bola ochrana detí na medzinárodnej úrovni pred škodlivými účinkami ich neoprávneného premiestnenia alebo zadržania a vôľa stanoviť postup na zabezpečenie ich urýchleného návratu do štátu ich obvyklého pobytu (porov. preambulu Haagskeho dohovoru, ako aj čl. 1 Haagskeho dohovoru).

18. Najlepší záujem dieťaťa v návratovom konaní podľa Haagskeho dohovoru je vždy prvoradý. K naplneniu tejto axiómy Haagsky dohovor pracuje s vyvrátiteľnou domnienkou, že návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu je pri neoprávnenom premiestnení dieťaťa alebo jeho neoprávnenom zadržaní v krajine únosu (alebo tretej krajine) v najlepšom záujme dieťaťa (keďže miestom obvyklého pobytu dieťaťa je miesto, kde má dieťa rodinné, sociálne, osobnostné a kultúrne zázemie a väzby) s výnimkou tých prípadov, na ktoré pamätajú čl. 12, 13 a 20 Haagskeho dohovoru.

19. V konaní o návrate dieťaťa pred príslušnými všeobecnými súdmi podľa Haagskeho dohovoru sú tieto pri posudzovaní existencie dôvodov na nenariadenie návratu dieťaťa podľa čl. 12, 13 alebo 20 Haagskeho dohovoru vedené záujmom na ochrane najlepšieho záujmu dieťaťa v spojení s princípmi práva na súkromný a rodinný život podľa čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), čl. 7 Charty základných práv Európskej únie, ako aj ústavnými právami garantovanými ústavným poriadkom konkrétneho štátu (v prostredí Slovenskej republiky je to čl. 19 ods. 2 ústavy). Dôležitú úlohu pri posudzovaní otázky návratu dieťaťa má aj Dohovor o právach dieťaťa.

20. Aj keď je Haagsky dohovor primárne právnym predpisom určujúcim prostredníctvom kolíznych noriem právomoc súdov členských štátov, nezostáva v rámci jeho normatívneho textu bez odozvy otázka zabezpečenia ochrany najlepšieho záujmu dieťaťa a jeho hmotných práv, pre ktorého účely upravuje výnimky z nariadenia návratu dieťaťa stanovené v čl. 12 a 13 Haagskeho dohovoru, resp. zohľadňuje ľudské práva a slobody dieťaťa v zmysle čl. 20 Haagskeho dohovoru. Inak

povedané, samotný Haagsky dohovor pamätá na ústavné práva dieťaťa, ktoré je potrebné brať vážne vo veciach medzinárodných únosov detí.

21. Právna úprava na medzinárodnej úrovni zabezpečuje istý štandard ochrany týchto práv. V tomto duchu preto čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru stanovuje, že bez ohľadu na čl. 12 justičný alebo správny orgán dožiadaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že existuje vážne nebezpečenstvo (grave risk), že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

22. Pri interpretácii a aplikácii čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru je potrebné mať na pamäti jeho účel (najlepší záujem dieťaťa), avšak vždy s prihliadnutím na konkrétne okolnosti jednotlivých prípadov, a zároveň zohľadniť aj práva rodiča (právo na súkromný a rodinný život – čl. 8 dohovoru), ktorému boli porušené opatrovnícke práva neoprávneným zadržaním dieťaťa. Je potrebné pracovať s myšlienkou zásahu do práva na súkromný a rodinný život pregnantne a dôsledne, riadne odôvodniť legitímnosť zásahu [najmä ak sa zohľadňujú závery odôvodňujúce aplikovateľnosť čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru na prerokovávanú vec] do sťažovateľovho práva na súkromný a rodinný život (v podobe nenariadenia návratu maloletého do krajiny obvyklého pobytu maloletého).

23. Prevedené na skutkový a právny stav sťažovateľkinej veci krajský súd založil potvrdenie rozhodnutia o nariadení návratu maloletej do krajiny obvyklého pobytu na nedostatku dôvodov na aplikáciu čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru a okrem iného na skutočnosti, že *„Matka nepreukázala, že v dôsledku správania otca pri výkone jeho rodičovských práv a povinností maloletá utrpela ujmu a že otec nedbal na zdravotný stav maloletej. Žiadnu situáciu spojenú so správaním otca voči maloletej, ktorá by mohla byť spojená so život ohrozujúcim stavom alebo vážnymi následkami matka nepreukázala“*.

24. Ústavný súd poukazuje aj na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej odôvodnenia rozhodnutí prvoinštančného súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), pretože prvoinštančné a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (prvoinštančného, ako aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (m. m. IV. ÚS 350/09, II. ÚS 809/2016).

25. Okresný súd vo svojom rozhodnutí vyhodnocoval aj situácie, o ktorých sťažovateľka tvrdila, že odôvodňujú záver o nenavrátaní maloletej do krajiny obvyklého pobytu. Ústavný súd považuje za vhodné na závery prvoinštančného súdu k takým tvrdeniam poukázať: *„Ak aj medzi rodičmi maloletej dochádzalo ku konfliktným situáciám, ktoré vyústili do podania trestných oznámení matkou na otca maloletej, uvedené vzhľadom na charakter týchto skutkov nie sú spôsobilé privodiť maloletú do natoľko nebezpečnej situácie, aby súd nenariadil návrat maloletej do krajiny jej obvyklého pobytu... Súdu nebolo preukázané, že by maloletá bola cieľom potenciálneho agresívneho správania otca alebo že by maloletá správaním zo strany otca utrpela ujmu. Ani*

dôkazy predložené matkou – videonahrávky a fotografie, kde má maloletá na tvári zaschnuté hlieny nepreukazujú, že by dieťa po návrate do Nemecka malo byť vystavené vážnemu nebezpečenstvu fyzickej alebo duševnej ujmy. Matka poukazovala aj na skutočnosť, že maloletá trpí vážnym ochorením obličiek. Súd však nemá pochybnosti, že by v Nemecku, v krajine s vyspelým zdravotným systémom, nebola v prípade potreby maloletej poskytnutá zdravotná starostlivosť na vysokej úrovni, maloletá je v Nemecku stále zdravotne poistená, zdravotné poistenie jej hradí otec... Ak by sa matka rozhodla nenavrátiť spolu s maloletou do miesta jej obvyklého pobytu, starostlivosť o maloletú môže zabezpečovať otec. Otec má vytvorené vhodné podmienky pre starostlivosť o maloletú, bytové podmienky otca nevykazujú žiadne aspekty ohrozujúce blaho dieťaťa, otec má možnosť pracovať na home-office, má možnosť podpory jeho dcéry, brata, susedky (obsah správy zo dňa 17.05.2022, č. l. 472 spisu). Posúdenie týchto skutočností je však na súde, ktorý má právomoc konať vo veciach týkajúcich sa maloletej podľa miesta jej obvyklého pobytu. Nariadenie návratu maloletej napriek tomu neznamená automaticky jej odtrhnutie od matky, pretože matka má právo vrátiť sa spolu s maloletou do Nemecka.... Navráteniu maloletej do krajiny obvyklého pobytu nebráni ani matkou tvrdený negatívny zdravotný stav matky. Podstatou navrátenia maloletej do krajiny obvyklého pobytu je určenie právomoci súdu štátu, ktorý je oprávnený konať vo veciach týkajúcich sa úpravy práv a povinností rodičov vo vzťahu k maloletej. Takýmto súdom je v predmetnej veci príslušný súd v Nemeckej spolkovej republike, ktorý už aj pred neoprávneným zadržávaním maloletej v Slovenskej republike opakovane rozhodoval vo veciach týkajúcich sa maloletej. Je v právomoci tohto súdu posúdiť všetky podstatné okolnosti na strane maloletej a určiť aký spôsob starostlivosti o maloletú je v jej najlepšom záujme.“

Na základe vykonaného rozsiahleho dokazovania okresný súd v jednotlivých čiastkových otázkach prijal citované závery až napokon uviedol, že sťažovateľka nepreukázala dôvod na aplikáciu čl. 13b) Haagskeho dohovoru.

Vo vzťahu k nevykonaniu navrhovaných dôkazov okresný súd uviedol, že tieto presahovali rámec dokazovania potrebného na rozhodnutie o návrhu na návrat do krajiny obvyklého pobytu.

26. Ústavný súd akceptuje, že každý návrat dieťaťa do inej krajiny (aj keď krajiny jeho obvyklého pobytu) predstavuje určité riziko vzniku sociálnych a kultúrnych záťaží pre dieťa, avšak s týmto rizikom je potrebné objektívne počítať a formulácia čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru uvedené akcentuje, keď pripúšťa nenariadiť návrat dieťaťa rozhodnutím súdu do krajiny obvyklého pobytu len v prípade existencie vážneho nebezpečenstva (a teda nie všeobecného, potenciálneho alebo v miere predpokladaného a logického) fyzickej alebo duševnej ujmy (a teda nie vo vzťahu k nezačleneniu do sociálneho či kultúrneho prostredia samému osebe) alebo privedenia dieťaťa do neznesiteľnej situácie (musí ísť o situáciu, ktorá má reálny potenciál ohroziť mravný vývoj dieťaťa alebo ktorá vystavuje dieťa reálnemu strádaniu po stránke nedostatku pre život nevyhnutných predpokladov – strava, ošatenie, bývanie, vzdelania a pod.).

27. Konkrétne a už citované závery krajského súdu i okresného súdu podložené dôkaznými prostriedkami odôvodňujú rovnako aj podľa hodnotenia ústavného súdu neaplikovateľnosť čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru v prejednávanom prípade sťažovateľky, a to napriek jej námietkam.

28. Ústavný súd vzhľadom na námietky sťažovateľky dopĺňa, že Nemecká spolková republika patrí k vyspelým civilizovaným krajinám s fungujúcim systémom zdravotnej a sociálnej starostlivosti a v tomto maloletej nehrozí akékoľvek strádanie na jej zdravotnom stave po jej návrate do Nemeckej spolkovej republiky ako miesta obvyklého pobytu.

29. Pokiaľ ide o námietky sťažovateľky týkajúce sa agresivity otca maloletej, ústavný súd poukazuje na závery súdov oboch inštancií, z ktorých vyplýva, že ak aj ku konaniu, ktoré je možné označiť ako agresívne či nevráživé, došlo, išlo výlučne o prejav rodičovského konfliktu medzi sťažovateľkou (prípadne jej rodičmi) a navrhovateľom. Sťažovateľke sa nepodarilo preukázať v návratovom konaní agresívne správanie navrhovateľa k maloletej. Ústavný súd zároveň dodáva, že otázka potreby dokazovania spôsobilosti otca starať sa o maloletú je otázkou, ktorú je oprávnený a povinný riešiť predovšetkým súd príslušný rozhodovať vo veci starostlivosti o maloletú. Nie je úlohou návratových súdov v štáte premiestnenia dieťaťa, aby suplovali alebo na seba atrahovali právomoci súdov príslušných podľa obvyklého pobytu dieťaťa [k tomu pozri čl. 10 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 nariadenie Brusel IIa].

30. Okresný súd vykonal vo veci rozsiahle dokazovanie aj z dôvodu skutkových a právnych tvrdení oboch rodičov maloletej, ktorí tiež nesúhlasili s rozhodnutím bez nariadenia pojednávania. Námietka sťažovateľky o neposkytnutí priestoru na záverečnú reč bola aj predmetom odvolacieho konania. Ústavný súd nebude na tomto mieste opätovne citovať relevantnú časť napadnutého uznesenia, ale konštatuje, že krajský súd na danú námietku reagoval ústavne udržateľným spôsobom. Vo vzťahu k danej problematike odborná právnická literatúra uvádza, že *„Obsahom závěrečné reči je stručné a vecné zhrnutie substancovaných skutkových tvrdení, vyjadrenie k priebehu a výsledkom dokazovania a k právnej stránke veci. Súd musí dbať na to, aby závěrečná reč sporovej strany alebo jej zástupcu nenahrádzala úkony, na ktoré bola strana povinná v predchádzajúcich štádiách konania, a aby v rámci prednesov nedochádzalo k neúčelným odklonom od predmetu sporu. Prezentované právne názory strán a ich zástupcov by mali byť obmedzené na podstatu argumentácie bez rozsiahleho a popisného explikovania... Výkon práva závěrečné reči je v individuálnej dispozícii oprávnenej osoby. Stranu a jej zástupcu súd na závěrečný prednes na pojednávaní iba vyzýva, nemôže ich k tomuto úkonu žiadnym spôsobom nútiť ani podmieňovať skončenie dokazovania alebo pojednávania riadne prednesenou závěrečnou rečou. Závěrečná reč môže spočívať aj v tom, že strana alebo jej zástupca iba odkázuje na obsah svojich doterajších písomných podaní a prednesov a prípadne zdôraznia svoj konečný procesný návrh.“* (ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 676 – 679.).

31. Napriek tomu, že ústavný súd nezľahčuje zdravotný stav sťažovateľky, jej argumentáciu o ňom považuje ústavný súd za neopodstatnenú. Sťažovateľka v konaní pred všeobecnými súdmi svojím zdravotným stavom argumentovala iba okrajovo a aj z ústavnej sťažnosti nevyplývajú také skutočnosti, pre ktoré by nebolo možné realizovať návrat maloletej do krajiny obvyklého pobytu.

32. Na základe dosiaľ prezentovaných záverov ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

33. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, nebolo namieste vyhovieť požadovanému odkladu vykonateľnosti rozhodnutia okresného súdu v spojení s napadnutým uznesením krajského súdu (bod 1 výroku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. augusta 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu